

29. 7. 2014

Vezměte, prosíme, na vědomí, že text článku odpovídá platné právní úpravě ke dni publikace.

Oddlužení podnikajících fyzických osob po revizní novele insolvenčního zákona

Oddlužení podnikatelů? Podnikatelské dluhy přece oddlužením řešit nelze, může někdo namítnout. Tato zásada sice nadále platí, avšak revizní novela insolvenčního zákona, účinná od 1. 1. 2014, tuto zásadu značně relativizovala. S trochou nadsázky lze dokonce tvrdit, že fakticky platí téměř opak – každopádně oddlužení by nyní mělo být zvažováno jakožto rovnocenná alternativa konkursu nejen u „klasických“ fyzických osob, ale též u fyzických osob podnikajících.

Připomeňme, že do 31. 12. 2013 platilo, že návrh na oddlužení může podat pouze „dlužník, který není podnikatelem“. Tento pojem judikatura vykládala tak, že jde o dlužníka, který není zákonem považována za podnikatele **a současně** nemá závazky vzešlé z jeho podnikání; zároveň však judikatura takto vykládanou překážku oddlužení relativizovala tím, že je nutno při jejím posuzování přihlídnout k (i) době vzniku konkrétního dlužníkovy závazku z podnikání, (ii) době ukončení dlužníkovy podnikání, (iii) četnosti neuhrazených dlužníkových závazků z podnikání, (iv) výši konkrétního dlužníkovy závazku z podnikání v porovnání s celkovou výší všech dlužníkových závazků, a (v) tomu, zda věřitel, o jehož pohledávku jde, je srozuměn s tím, že tato pohledávka bude podrobena režimu oddlužení (viz např. rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ve věci spis. zn. 29 NSČR 3/2009 ze dne 21. 4. 2009, R 79/2009).

Co na to revizní novela insolvenčního zákona

Tzv. revizní novela IZ (zákon č. [294/2013](#) Sb.) s účinností od 1. 1. 2014 vypustila omezení, že o oddlužení může žádat pouze dlužník, který není podnikatelem, když nově § 389 odst. 1 IZ hovoří pouze o „fyzické osobě“, aniž by řešil, zda jde o podnikatele či nepodnikatele. Otevřela se tak možnost použití institutu oddlužení podnikajícími fyzickými osobami (typicky živnostníky), které hodlají uspokojovat pohledávky svých věřitelů z příjmů dosahovaných podnikáním. V praxi je ostatně minimální rozdíl např. mezi klasickým zaměstnancem a fyzickou osobou, která v rámci švarcsystému pracuje na živnostenský list. Ale i v případě „skutečných“ živnostníků není důvod, aby v rámci oddlužení nemohli hradit své dluhy prostřednictvím příjmů z podnikání.

Opuštěním posuzování podnikatelského statusu jakožto kritéria pro přípustnost oddlužení se logicky zákonné kritérium přesunulo na **posuzování charakterů dluhů (závazků), které by měly být předmětem oddlužení**. Z § 389 odst. 1 IZ nově vyplývá, že své oddlužení může navrhnout jen taková fyzická osoba, která „nemá dluhy z podnikání“. **Formálně** je tedy i po revizní novele v insolvenčním zákoně zachována obecná zásada, že podnikatelské dluhy nelze sanovat oddlužením.

Tato zásada je však relativizována hned v následujícím § 389 odst. 2 IZ, a to mnohem více, než je na první přečtení tam uvedených **třech případů** (výjimek) zjevné.

Případ první (nenápadný, ale zcela zásadní) - souhlas dotčeného věřitele

Nenápadnost tohoto případu spočívá v tom, že není souhlas jako souhlas. Podle § 389 odst. 2 písm. a) IZ **nebrání** dluh z podnikání řešení dlužníkovu úpadku nebo hrozícího úpadku oddlužením, jestliže s tím souhlasí věřitel, o jehož pohledávku jde. Jde v principu o celkem logické pravidlo - pokud dotčený věřitel s oddlužením (a tím i jeho důsledky pro věřitelovu pohledávku) souhlasí, není důvod, aby kvůli podnikatelskému charakteru této pohledávky nebylo oddlužení povoleno. Zásadní změna oproti předchozímu stavu však spočívá v tom, že tento **věřitelův souhlas nemusí být výslovný, nýbrž postačí pouhá právní domněnka souhlasu (pasivního) věřitele**, který ničeho nenamítne proti navrženému způsobu řešení úpadku dlužníka.

V tomto směru vychází revizní novela z toho, že **ve fázi rozhodování o povolení oddlužení** není prostor pro osvědčování skutečností tvrzených dlužníkem o povaze jeho závazků. Souhlas „podnikatelských“ věřitelů s řešením úpadku dlužníka oddlužením proto není povinnou náležitostí návrhu na povolení oddlužení ve smyslu § 392 IZ, na rozdíl např. od seznamu majetku a závazků dlužníka či případného souhlasu nezajištěných věřitelů s tím, že při oddlužení obdrží méně než 30 % jejich pohledávky. Současně § 397 IZ stanoví, že insolvenční soud při rozhodování o povolení oddlužení v pochybnostech o tom, zda dlužník je oprávněn podat návrh na povolení oddlužení, oddlužení povolí a tuto otázku prozkoumá v průběhu schůze věřitelů svolané k projednání způsobu oddlužení a hlasování o jeho přijetí.

Trocha slovíčkaření - povolení oddlužení není totéž co schválení oddlužení

Zdánlivá nelogičnost toho, že soud při povolování oddlužení prakticky nezkoumá povahu dlužníkových závazků, ačkoliv zákon praví, že dluhy z podnikání nelze řešit oddlužením, se vysvětluje poté, co si uvědomíme, že rozhodování o **povolení** oddlužení (§ 397 odst. 1 IZ) je něco jiného než rozhodování o **schválení** - či neschválení - oddlužení (§ 404, resp. 405 IZ). Rozhodování o tom, zda oddlužení bude či nebude schváleno, totiž následuje až po schůzi věřitelů svolané k projednání **způsobu** oddlužení, tedy o tom, zda se oddlužení provede zpeněžením majetkové podstaty nebo (výrazně častěji) plněním splátkového kalendáře. Typicky jde první schůzi věřitelů, a v zásadě **pouze na ní** mohou věřitelé, kteří předtím hlasovali o přijetí způsobu oddlužení, **namítat skutečnosti, které by jinak odůvodňovaly odmítnutí nebo zamítnutí návrhu na povolení oddlužení** - např. právě to, že vůči dlužníkovi mají „podnikatelské“ pohledávky, které nelze řešit oddlužením.

Paragraf 403 odst. 2 IZ výslovně stanoví, že k později vzneseným námitkám a k námitkám uplatněným věřiteli, kteří nehlasovali o přijetí způsobu oddlužení, se nepřihlíží. Zároveň zakotvuje výše již zmíněnou **právní domněnku (nevyvratitelnou!) souhlasu s oddlužením**, podle níž platí, že věřitelé, kteří včas neuplatnili své námitky, **souhlasí** s oddlužením bez zřetele k tomu, zda dlužník má dluhy z podnikání. Vzhledem k téměř standardní pasivitě věřitelů, kteří na věřitelské schůzi u osobních úpadků velmi často nechodí, bude tato domněnka souhlasu v praxi mnohem častější, než aktivní souhlas oddlužením dotčených věřitelů. Právě v nevyvratitelné domněnce souhlasu je onen „zakopaný pes“, který z celkem nenápadné výjimky souhlasu dotčeného věřitele dělá dosti zásadní změnu oproti předchozímu stavu. Viz má předchozí poznámka, že není souhlas jako souhlas.

Insolvenční soud v návaznosti na průběh první schůze věřitelů oddlužení buď schválí (§ 404 IZ), nebo naopak neschválí, jestliže vyšly najevo skutečnosti, které by jinak odůvodňovaly odmítnutí nebo zamítnutí návrhu na povolení oddlužení (§ 405 odst. 1 IZ), což bude přicházet do úvahy mj. právě v případě včas namítnuté existence dlužníkových dluhů z podnikání. V případě neschválení oddlužení soud současně rozhodne o způsobu řešení dlužníkovu úpadku konkursem (§ 405 odst. 2 IZ).

Případ druhý (praktický) - již proběhlý konkurs

Druhá situace, kdy dluh z podnikání **nebrání** řešení dlužníkovu úpadku nebo hrozícího úpadku oddlužením, vyplývá z § 389 odst. 2 písm. b) IZ. Jde o případy **pohledávek, které zůstaly neuspokojeny po skončení insolvenčního řízení**, ve kterém insolvenční soud zrušil konkurs na majetek dlužníka buď po obdržení zprávy insolvenčního správce o splnění rozvrhového usnesení (tj. po „klasickém“ ukončení konkursu), nebo po zjištění, že pro uspokojení věřitelů je majetek dlužníka zcela nepostačující (tzv. zrušení konkursu pro nedostatek majetku). I v tomto případě je logika této výjimky zřejmá – tam, kde „podnikatelský závazek“ zčásti nebo zcela přetrval jako neuspokojený přesto, že dlužník prošel klasickým „podnikatelským“ konkursem, není důvod bránit minimálně 30% uspokojení zbytku takového závazku v rámci oddlužení.

Případ třetí (potenciálně kontroverzní) - pohledávky zajištěných věřitelů

Třetí a poslední výjimkou z nemožnosti oddlužení závazků z podnikání jsou podle § 389 odst. 2 písm. c) IZ **pohledávky zajištěných věřitelů**. Podle důvodové zprávy k revizní novele nemá u pohledávky zajištěného věřitele posouzení jí odpovídajícího dluhu jako „dluhu z podnikání“ význam, jelikož zajištěný věřitel se uspokojuje při oddlužení odděleně (pouze ze zajištění). To dává svoji logiku, ovšem pouze tam, kde jde o zajištění **dostatečné**; v opačném případě jsou zajištění (fakticky však nezajištění) věřitelé vyřazeni z možnosti namítat podnikatelský charakter jejich pohledávek, což je oproti formálně nezajištěným věřitelům znevýhodňuje. Domnívám se, že v tomto ohledu není striktní aplikace této výjimky vůči věřitelům zajištěným pouze de iure, avšak nikoliv de facto, ústavněprávně ustojitelná.

Závěr

Pro jakoukoliv fyzickou osobu jsou celoživotní dluhy přesahující reálné možnosti jejich splacení zcela demotivující. Proč by se příslušná osoba měla snažit je splácet, když to stejně není v jejích reálných možnostech? Z tohoto pohledu je nerozhodné, zda jde o osobu aktuálně nebo v minulosti podnikající či nepodnikající. Je proto jistě pozitivní, že revizní novela rozšířila i pro podnikatele (živnostníky) možnosti, jak se uhrazením alespoň 30 % svých dluhů finančně „očistit“ a mít znovu alespoň nějakou perspektivu do budoucna. Je však nadále otázkou, do jaké míry toho dlužníci v konečném důsledku skutečně využijí, neboť ani soudem schválené oddlužení logicky není zárukou jeho úspěšného naplnění. K tomu je totiž třeba mj. dlouhodobá finanční disciplinovanost, která nepoučeným dlužníkům bohužel příliš vlastní není. Pokud jde o věřitele, ti by se neměli (až na výjimky) svého skutečného ani zákonem presumovaného souhlasu s oddlužením bát, neboť proběhlý konkurs málokdy přináší uspokojení nezajištěných věřitelů vyšší, než je u oddlužení požadovaných minimálně 30 %.

MUDr. Mgr. Daniel Mališ, LL.M.,
advokát

[Mališ Nevrkla Legal, advokátní kancelář, s. r. o.](#)

Longin Business Center
Na Rybníčku 1329/5
120 00 Praha 2

Tel.: +420 296 368 350

Fax: +420 296 368 351

e-mail: law.office@mn-legal.eu

© EPRAVO.CZ - Sběrka zákonů , judikatura, právo | www.epravo.cz

Další články:

- [Odpovědnost členů statutárního orgánu za nepodání insolvenčního návrhu včas](#)
- [Úmyslně zkracující právní jednání mezi dlužníkem a osobou blízkou](#)
- [Nejvyšší soud ČR: Úhrada úroků ze zápůjčky jako zvýhodňující jednání? Klíčový výklad k § 241 odst. 5 písm. b\) insolvenčního zákona](#)
- [K postavení zajištěného věřitele v insolvenčním řízení](#)
- [K \(ne\)způsobilosti notářského zápisu jako exekučního titulu pro nařízení exekuce prodejem zástavy](#)
- [Promlčení pracovněprávních pohledávek postavených na roveň pohledávkám za majetkovou podstatou](#)
- [Preventivní restrukturalizace](#)
- [Odpovědnost státu za nesprávný úřední postup exekutora: Je stát skutečně „posledním dlužníkem“?](#)
- [Odstoupení od smlouvy v insolvenčním řízení](#)
- [Zřízení exekutorského zástavního práva - právní rámec, dopady a judikatura](#)
- [Novela nařízení o insolvenčním řízení nabyla účinnosti - jaké přinesla změny?](#)